

SELETUSKIRI
regionaal- ja põllumajandusministri määruse „Erakorraline toetus
põllumajandustootjale loodusõnnetusest põhjustatud kahju hüvitamiseks“ eelnõu
juurde

1. Sissejuhatus

Regionaal- ja põllumajandusministri määrus „Erakorraline toetus põllumajandustootjale loodusõnnetusest põhjustatud kahju hüvitamiseks“ (edaspidi *eelnõu*) kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse (edaspidi *ELÜPS*) § 51 lõike 2 alusel. Eelnõu on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/2220¹ (edaspidi *üleminekumäärus*) artikliga 6a.

Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) ühise põllumajanduspoliitika programmiperioodi 2014–2020 maaelu arengu toetusi antakse „Eesti maaelu arengukava 2014–2020“ (edaspidi *arengukava*) alusel, mis kinnitati Euroopa Komisjoni 13. veebruari 2015. a rakendusotsusega, millega kiideti heaks Eesti maaelu arengu programmile Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (edaspidi *EAFRD*) toetuse andmine. Üleminekumääruse artikli 1 lõike 1 kohaselt pikendati programmiperioodi 2014–2020 rakendamist kahe aasta võrra. Samuti pikendati üleminekumääruse artikli 2 lõike 2 kohaselt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013² artikli 65 lõigetes 2 ja 4 sätestatud kulutuste rahastamiskõlblikkuse perioodi kahe aasta võrra ehk kuni 2025. aasta 31. detsembrini.

Eelnõuga kehtestatakse arengukava meetme 23 „Erakorraline ajutine toetus loodusõnnetustest eriti mõjutatud põllumajandustootjatele“ raames põllumajandustootjale loodusõnnetusest põhjustatud kahju hüvitamiseks erakorralise toetuse (edaspidi *toetus*) andmise ja kasutamise tingimused ning kord.

Toetuse üldeesmärk on tagada põllumajandusettevõtjate konkurentsivõime ja toimepidevus ning spetsiifiline eesmärk on hüvitada rapsi-, rüpsi- või suviodrakasvatuse valdkonnas tekkinud kahju, mille põhjustas 2024. aastal toimunud loodusõnnetus.

2024. aasta talvekahjustused, kevadine öökülm, kevad-suvine põud, kuumalaine talirapsi õitsemise ajal, erakordselt suur kahjurite levik ja suvised liigsademed mõjutasid negatiivselt eelkõige rapsi, rüpsi ja suviodra toodangu mahtu. Statistikaameti 29. jaanuaril 2025. aastal avaldatud saagiandmete kohaselt kujunes 2024. aasta rapsi ja rüpsi toodanguks kokku 96 075 tonni, mis võrreldes viimase viie aasta keskmisega (2019-2023) vähenes 50% ning suviodra toodanguks 192 859 tonni, mis võrreldes viimase viie aasta keskmisega vähenes 42%. Sellised arengud seadsid ohtu rapsi-, rüpsi- ja suviodrakasvatuse valdkonna elujõulisuse.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2020/2220, millega kehtestatakse teatavad üleminekusätted Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) ja Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi (EAGF) toetuse kohta 2021. ja 2022. aastal ning muudetakse määrusi (EL) nr 1305/2013, (EL) nr 1306/2013 ning (EL) nr 1307/2013 seoses 2021. ja 2022. aastal eraldatavate vahendite ja nende määruste kohaldamisega ning määrust (EL) nr 1308/2013 seoses 2021. ja 2022. aastal eraldatavate vahendite ja sellise toetuse jaotamisega (ELT L 437, 28.12.2020, lk 1–29).

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1303/2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 320–469).

Tegevuspõhise riigieelarvega seonduvalt panustab toetus „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030“³ tegevussuunda 5 „Põllumajandussaaduste tootmine, väärdindamine ja turustamine“ eesmärgi – Eesti toidusektor on konkurentsivõimeline nii sise- kui ka välisurul –, saavutamisse, mida viiakse ellu „Põllumajandus, toit ja maaelu programmi 2024–2027“⁴ tegevuse „Põllumajandustootjate ja toiduainetööstuste konkurentsivõime“ kaudu.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostas Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi põllumajanduspoliitika osakonna valdkonnajuht Janeli Tikk (625 6299, janeli.tikk@agri.ee) ja sama osakonna nõunik Kadri Rand (625 6143, kadri.rand@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna nõunik Jaana Lepik (5669 1973, jaana.lepik@agri.ee). Keeleliselt toimetas eelnõu Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Laura Ojava (625 6523, laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kaheksast paragrahvist.

Eelnõu §-s 1 kehtestatakse määruse reguleerimisala.

Eelnõu eesmärk on kehtestada arengukava meetme 23 „Erakorraline ajutine toetus loodusõnnetustest eriti mõjutatud põllumajandustootjatele“ raames põllumajandustootjale loodusõnnetusest põhjustatud kahju hüvitamiseks erakorralise toetuse andmise ja kasutamise tingimused ning kord.

Eelnõu §-s 2 sätestatakse, kes saab toetust taotlema, ja nõuded toetuse taotlejale.

Eelnõu § 2 lõike 1 kohaselt antakse toetust füüsilisest isikust ettevõtjale (edaspidi *FIE*) või juriidilisele isikule, kes tegeleb EL-i toimimise lepingu I lisaga hõlmatud põllumajandustoodete, välja arvatud kalandus- ja vesiviljelustoodete, tootmisega tegelevas valdkonnas ning kes kasvatas 2024. aastal rapsi-, rüpsi- või suviotra või kõiki kokku vähemalt viiel hektaril. Ehk teisisõnu toetust antakse isikule, kes selle toetuse taotlemise ajal jätkab registri andmetel tegevust põllumajandustoodete tootmise alal, kuid 2024. aastal kasvatas rapsi-, rüpsi- või suviotra.

Maaelu Teadmuskeskuse agrometeoroloogiliste vaatluste ja Keskkonnaagentuuri andmetel mõjutas taimede talvitumist 2024. aasta talvel nii külm, vesi kui jää. 2024 aasta jaanuari alguses toimunud järsk temperatuurilangus Eestis põhjustas taliviljadele külmakahjustusi, kuna lumekiht oli kohati väga õhuke või olematu. Eesti idapoolsem osa oli kaetud küllalt korraliku lumikattega, lääne pool oli lund vähem ja taliviljade kahjustumine suur, eriti kohtades, kus tugev tuul põllud kohati paljaks pühkis. Jaanuari esimesel dekaadil langes Kirde-Eestis õhutemperatuur kolmel järjestikusel päeval alla -26°C . Põllumeeste ühistu Kevili agronoomide sõnul esines samasugune külmalaine ka Kagu-Eestis. Kahjustada sai eelkõige taliraps ja -rüps, aga ka teised taliviljad. Kevili hinnagul ca 23 000 – 25 000 ha talirapsi võeti kevadel ülesse ja see asendati suviviljadega. Külvati asemele suvirapsi (~6000 ha), põlduba, põldhernest, suviotra või kaera.

Maapind oli terve veebruarikuu jooksul külmunud ja sulas esialgu vaid pinnalt. Kuu lõpuks oli muld Lõuna- ja Lääne-Eestis sulanud pealtpoolt umbes 8-10 cm, Kesk-Eestis mõned sentimeetrid. Sügavamal püsis kelts. See tõi põldudel kaasa olukorra, kus

³ Kättesaadav: <https://www.agri.ee/pollumajanduse-ja-kalanduse-valdkonna-arengukava-aastani-2030>.

⁴ Kättesaadav: <https://www.agri.ee/ministeerium-uudised-kontakt/ministeerium/strateegilised-alusdokumendid>.

tasasemad/madalamad põllud olid kaetud vaheldumisi vee või jääga - vesi ei saanud külmunud mulla tõttu piisavalt pinnasesse imbuda ja külmus-sulas temperatuuri vaheldudes üha uuesti. Kus lumi päris ära ei sulanud, esines ka jäist lumekoorikut.

2024. aasta mai esimesel dekaadil esinesid Eestis öökülmad, kõige madalamale langesid temperatuurid ööl vastu 9. maid. Eesti Ilmateenistuse andmetel oli suurel osal mandrist miinuskraadid. Varakevadised öökülmad nõrgestasid talvekahjusid saanud taliviljasid veelgi ning ei lasknud neil taastuda või piirkonniti täielikku saagipotentsiaali saavutada. Peale mai alguse öökülmasid võeti täiendavalt veelgi ülesse taliviljasid (mitte ainult talirapsi) ja asendati need suviviljadega, sh suviodraga.

Maikuu keskmine temperatuur oli 13,7 °C, mis on 3,2 °C normist kõrgem (pikaajaline keskmine 10,5 °C). Keskmine sajuhulk oli 12 mm, mis on 29% normist madalam (pikaajaline keskmine 42 mm), mitmed piirkonnad kannatasid kuiva käes, mis kahjustas omakorda suvikultuure, sh suviotra. Kevade lõpul jõudis Eestisse ka kuumalaine, mis algas 23. mail ja kestis kuu lõpuni. Maksimaalsed õhutemperatuurid tõusid kolmel kuni üheksal järjestikusel päeval 27 °C-ni või kõrgemale.

Ilmastikutingimused olid soodsad ka kahjurite levikuks. Põllumeeste ühistu Kevili agronoomide sõnul räsivad suviteraviljasid tärkamisejärgselt tugevalt putukate rünnakud (kõrsvilja maakirp, rohuhipikud), kes eelnevatel aastatel pole majanduslikult suutnud suuri kahjustusi teha. Rohuhipikud on n.ö. uued kahjurid, kelle tõttu suviteraviljade võrsumine koos kuivade ja kuumade ilmadega jäi väga tagasihoidlikuks, saadi isegi alla 1 t/ha saaki. Sarnaselt suviteraviljadele, kahjustasid erinevad kahjurid (peitkärsakad, kõdrasääsk, hiilamardikas, maakirp jne) ka rapsi- ja rüpsitaimi.

Keerulised ilmastikutingimused jätkusid ka suve teises pooles. Eesti keskmine sajuhulk juulis oli 109 mm, mis on 163% normist (paljuaastane keskmine 67 mm). Juuli maksimaalseks ööpäevaseks sademete hulgaks mõõdeti Võrus 91 mm (29. juuli), aga ka mitmel pool mujal tuli samal päeval korraga maha suur hulk sademeid. Juuli lõpu ja augusti alguse suured sademed põhjustasid üleujutusi ja põllukultuuride lamandumist. Paljud põllud Lõuna-Eestis olid vee all, põhjustades saagikadu, kvaliteediprobleeme ning hallitusseente ja fusarioosi levikut. Sadude tõttu olid põllud pehmed ja kombainid ei pääsenud põllule.

Kõik eelpool kirjeldatud sündmused avaldasid suurimat negatiivset mõju rapsi, rüpsi ja suviotra toodangule, mille tulemusel vähenes rapsi ja rüpsi toodang viie aasta keskmisega võrreldes 50% ja suviotra toodang 42%.

Tegevusvaldkonnapõhiste kriteeriumite kehtestamisel on silmas peetud asjaolu, et ebasoodsatest ilmastikutingimustest tekkinud majanduslik kahju puudutab ennekõike oma toodangut turustavaid ettevõtjaid ning seega peaks toetus olema suunatud neile. Seetõttu seatakse hektarite arvu osas miinimum (viis hektarit), millest vähemal arvul hektaritel rapsi, rüpsi ja suviotra kasvatamist loetakse kas täielikult või valdavas osas vaid oma majapidamise tarbeks kasvatamiseks ning sellistele kasvatajatele toetuse andmine poleks õigustatud. Seega saavad toetust taotlema tulla need rapsi, rüpsi ja suviotra kasvatajad, kes kasvasid 2024. aastal kas rapsi, rüpsi või suviotra või kõiki nimetatud kultuure kokku vähemalt viiel hektaril. Näiteks vastab taotleja toetuse taotlemise tingimustele, kui ta kasvas 2024. aastal rapsi kolm hektarit ja suviotra kaks hektarit või rapsi kaks hektarit, rüpsi kaks hektarit ja suviotra üks hektar või rapsi viis hektarit.

Toetust ei anta muu kultuuriga ümber külvatud talirapsi ja -rüpsi pindade eest. Talirapsi või -rüpsi muu kultuuriga asendatud kultuuri eest saadi saaki ja toodangu müügist tulu. Näiteks kaera, põldherne ja põldoa saagikused olid kõik viimase viie aasta keskmistest paremad. Seega teravilja (v.a suvioder) ja kaunvilja jaoks ei olnud hooaeg ilmastikutingimuste poolest nii raske, samas kui raps või rüps said kahju kogu kasvuhooaja jooksul erinevate ilmastikunähtuste ja kahjurite pärast.

Valdavas osas võetakse käesoleva määruse alusel antava toetuse puhul aluseks Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti (edaspidi *PRIA*) põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registris olevad andmed, et vähendada taotluste menetlemiseks ja kontrollimiseks kuluvat aega ja tagada toetuse jõudmine taotlejateni EL-i eelarve reegleid arvesse võttes hiljemalt 2025. aasta 31. detsembriks. Kasvupindade määratlemiseks eeltäidetud vormil saab kasutada eelkõige 2024. aasta põhisissetulekutoetuse menetlemise andmeid. Need taotlejad, kes 2024. aastal toetust ei taotlenud, koostavad oma taotluse ise.

Eelnõu § 2 lõige 2 sätestab, et taotlejal ei tohi olla likvideerimismenetlust ega pankrotimenetlust. See tähendab, et taotleja äritegevus peab olema stabiilne ning ta ei tohi olla finantsraskustes. Lisaks ei tohi taotlejal olla kohtuotsusega välja kuulutatud pankrotti või algatatud sundlõpetamist. Samuti ei tohi taotlejal olla kehtivat äriregistrist kustutamise hoiatust, mis võib tähendada, et taotleja juriidiline seisund ei ole korras või tal on võlgnevused riigi ees.

Pankrotiseaduse § 1 lõigete 2 ja 3 kohaselt on võlgnik maksejõuetu, kui ta ei suuda rahuldada võlausaldaja sissenõutavaks muutunud nõuet ja see suutmatus ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine ning juriidilisest isikust võlgnik on maksejõuetu ka siis, kui võlgniku vara ei kata tema kohustusi ja selline seisund ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine. Kohustustena arvestatakse ka nõudeid, mis ei ole muutunud sissenõutavaks. *PRIA* kontrollib taotleja ja toetuse saaja suhtes võimaliku algatatud likvideerimismenetluse või ajutise pankrotihalduri või väljakuulutatud pankrotiotsuse olemasolu ametlikust võrguväljaandest Ametlikud Teadaanded.

Eelnõu § 2 lõige 3 sätestab, et kui taotleja on saanud varem toetust riigieelarvelistest või muudest EL-i või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi või vähese tähtsusega abi, mis on kuulunud tagasimaksmisele, on tagasimaksmisele kuulunud summa tähtajal tagasi makstud või toetuse tagasimaksmise ajatamise korral on tagasimaksed tasutud ettenähtud tähtajal ja summas. Selle nõude eesmärgiks on tagada vahendite kasutamise sihtotstarbelisus ja jätkusuutlikkuse suurendamine.

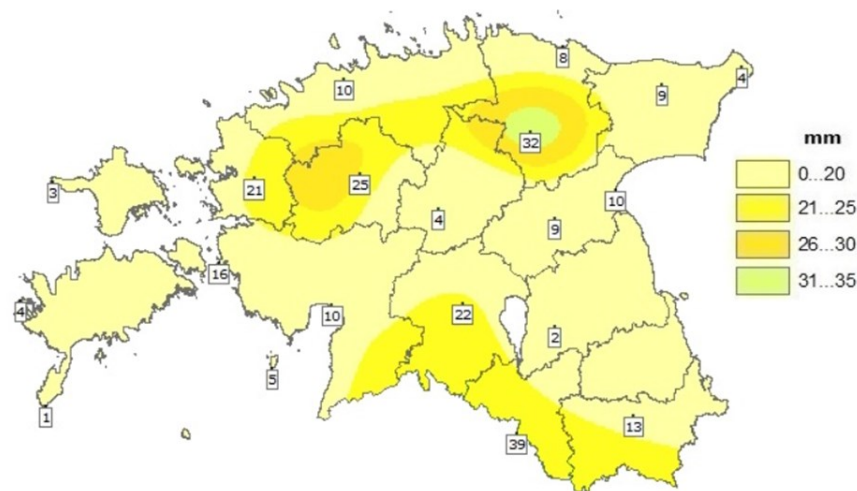
Eelnõu §-s 3 sätestatakse täpsemad nõuded toetatavale tegevusele ehk rapsi-, rüpsi- või suviadrakasvatuse valdkonnas tekkinud kahju hüvitamisele.

Eelnõu § 3 lõikes 1 sätestatakse, et toetust antakse rapsi-, rüpsi- või suviadrakasvatuse valdkonnas tekkinud kahju hüvitamiseks, mille põhjustas 2024. aastal toimunud loodusõnnetus.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/3242⁵ artikli 1 punktiga 3 täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2020/2220 artikliga 6a, mille lõike 2 kohaselt kohast toetust antakse tingimusel, et liikmesriikide pädevad asutused kinnitavad ametlikult, et 1. jaanuaril 2024 või pärast seda on toimunud määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 2 lõike 1 punktis k määratletud loodusõnnetus ning et kõnealune loodusõnnetus või Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/2031 kohaselt vastu võetud meetmed taimehaiguse või kahjuripuhangu likvideerimiseks või selle leviku piiramiseks on hävitanud vähemalt 30% asjaomasest tootmisest või potentsiaalset.

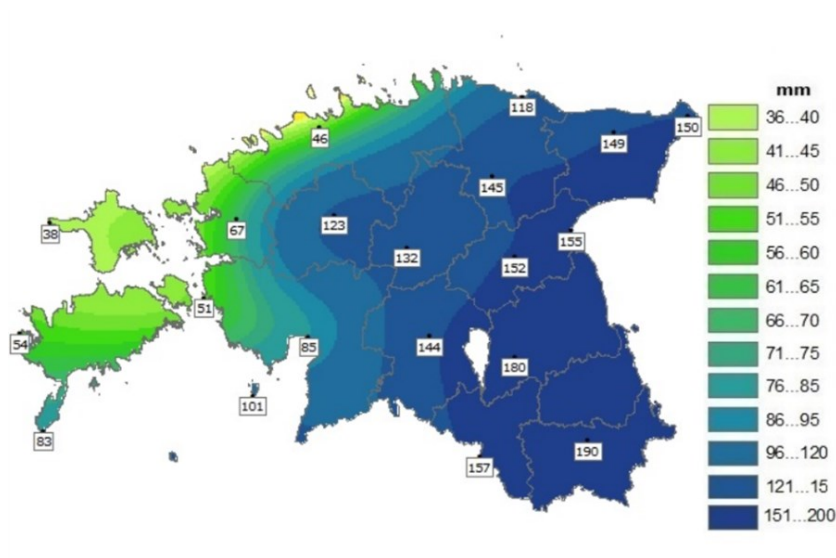
2024. aasta algas väga tugeva pakasega, kui suur osa Eestist oli lumikatteta või õrna lumekirmega, puhus tugev tuul ja enamus Eesti talirapsidest said sellepärast väga tugevaid külmakahjustusi. Kaardil (joonis 1) on toodud Keskkonnaagentuuri lumepaksuse mõõtmised (number valges kastis) 7. jaanuari hommikul võrdlusena sama kuupäeva

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/3242, 19. detsember 2024, millega muudetakse määrust (EL) 2020/2220 seoses Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi raames võetavate erimeetmetega loodusõnnetustest mõjutatud liikmesriikidele täiendava abi andmiseks (ELT L, 2024/3242, 23.12.2024).

Joonis 3. Kuu sademete summa, mai 2024
Allikas: Keskkonnaagentuur

Keskkonnaagentuuri andmetel oli juulis vaid üks päev (10. juuli), mil mitte ükski seirejaam ei registreerinud sadu. Juuli paistis silma väga intensiivsete sadudega (joonis 4). Juuli lõpul, 28. juuli pärastlõunasel ajal jõudis Eestisse intensiivne vihmasadu. Eriti rohkelt sadas 29.–30. juulil Kesk- ja Lõuna-Eestis, mil ööpäevased sajuhulgad ulatusid 60–100 mm. Suurte sadude tõttu jäid nii põllu- kui ka aiamaad vee alla, samuti jäid siin-seal vee alla ka mõned maanteelõigud. Äikesega kaasnenud tugevamad tuuleiilid põhjustasid mõnel pool ka tuulemurde. Võrus oli juuli sademete summa 190 mm, see on 253% kuu sajunormist. Eriliselt sajune oli juuli ka Tiirikojal, kus sademete summa oli 155 mm, see on 228% kuu sajunormist.

Joonis 4. Kuu sademete summa, juuli 2024
Allikas: Keskkonnaagentuur

Kõikidest eespool kirjeldatud ilmastikusündmustest tulenevalt statistikaameti 29. jaanuaril 2025. a avaldatud andmete kohaselt vähenes 2024. aastal rapsi ja rüpsi toodang viimase viie aasta keskmisega võrreldes 50% ja suviadra toodang 42%.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1305/2013 artikli 2 lõike 1 punkti k kohaselt on loodusõnnetus biotilist või abiotilist laadi looduslik sündmus, millega kaasnevad olulised

häired põllumajanduslikes tootmissüsteemides või metsandusstruktuurides, põhjustades olulist majanduslikku kahju põllumajandus- või metsandussektorile.

Üldjoontes loetakse biotilisteks sündmuseks organismide elutegevust mõjutavad elusa looduse tegurid, mis tulenevad organismide kooselust ning abiootilised tegurid on ökoloogilised tegurid, mis tulenevad organisme ümbritsevast eluta loodusest nagu näiteks valgus, temperatuur, niiskus, tuul, pH jms.

Eelnõu § 3 lõikes 2 täpsustatakse, et toetust antakse üksnes nende hektarite kohta, millel 2024. aastal kasvas raps, rüps või suvioder. Tulenevalt sellest, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/2220 artikli 6a lõike 2 kohaselt võib toetust anda üksnes 1. jaanuaril 2024 või pärast seda on toimunud loodusõnnetus põhjustatud kahju hüvitamiseks, siis antakse toetust üksnes nende hektarite kohta, millel 2024. aastal kasvas raps, rüps või suvioder, mis moodustavad toetusõiguslikud hektarid. 2024. aastal rapsi, rüpsi või suviodra kasvamist peetakse selle põllumajanduskultuuri kasvatamist terve kasvutsükli jooksul alates seemne külvist kuni saagi saamiseni.

Eelnõu §-s 4 sätestatakse toetuse ühikumäär ja suurus.

Eelnõu § 4 lõige 1 sätestab, et toetust antakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/2220 artikli 6a lõike 5 kohaselt ühekordse kindlasummalise maksena.

Toetust makstakse lihtsustatud kulumeetodi alusel ühekordse kindlasummalise maksena (ingl *lump sum*) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/2220 artikli 6a lõike 5 kohaselt, kus sätestatakse, et toetus antakse ühekordse kindlasummalise maksena, mis makstakse välja 31. detsembriks 2025, tuginedes toetusetaotlustele, mille pädev asutus on heaks kiitnud 30. juuniks 2025. Toetus võib olla toetusesaajate kategooriate kaupa eri suurusega vastavalt objektiivsetele ja mittediskrimineerivatele kriteeriumidele. Seega antakse seda toetust ühekordse kindlasummalise maksena, mis arvutatakse toetusõiguslike hektarite arvu ja ühikumäära alusel.

Kindlasummalise makse näol on tegemist lihtsustatud kuluvõimalusega, mille kasutamise eeliseks on asjaolu, et rahastamiskõlblikud kulud arvutatakse vastavalt varem määratud meetodile, mis põhineb väljunditel, tulemustel või teatavatel muudel kuludel. Kaasrahastatud kulutuse iga eurot pole seega enam vaja tõendava dokumendiga seostada ning sellest tulenevalt ei ole toetuse saajal enam vajalik esitada tõendeid kulude abikõlblikkuse kohta, kuna nende abikõlblikkus on kindlasummalise makse puhul tõendatud juba varem. Seega lihtsustatud kulumeetodi kasutamise peamine eesmärk on lihtsustada määruse rakendamist nii toetuse saajatele, kes ei pea kuludokumente esitama, kui ka PRIA-le, kes ei pea kuludokumente kontrollima.

Eelnõu § 4 lõikes 2 sätestatakse, et toetuse ühikumäär on 126 eurot hektari kohta. Toetuse ühikumäära arvutamisel on aluseks võetud rapsi, rüpsi ja suviodra hektari tulupuudujäägid, regionaal- ja põllumajandusministri määruse nr 11 „Erakorraline toetus põllumajandustootjatele ebasoodsatest ilmastikutingimustest põhjustatud majandusliku kahju hüvitamiseks 2025. aastal“ rapsi ja rüpsi ühikumäära ning MAK vahendeid. Võttes aluseks 2024. aasta kattetulu⁶ arvutused, siis kujunes 2024. aastal rapsi ja rüpsi tulu puudujäägiks hektari kohta (arvestades maha põhisissetuleku toetuse ja 20% omavastutust) keskmiselt 315 eurot ning suviodra tulupuudujäägiks hektari kohta keskmiselt 308 eurot (arvestades maha põhisissetuleku toetuse, seotud toetuse ja 20% omavastutust). Eriti suurt kahju kannatasid

⁶ [Maaelu Teadmuskeskuse taime- ja loomakasvatuse kattetulu arvestamise meetodika.](#)

talirapsi kasvatajad, kes külvasid kevadel talirapsi ümber suviodraga. Talirapsi ümberkülvil suviodraga kujunes tulupuudujäägiks hektari kohta 692 eurot. Kokku oli rapsi- ja rüpsikasvatajate majanduslik kahju hinnanguliselt 31 mln eurot (sh 12 mln eurot rapsi ümberkülvi kulu) ning suviodrakasvatajatel 21 mln eurot. Seega kokku oli rapsi-, rüpsi- ja suviodrakasvatajate kahju hinnanguliselt 52 mln eurot. Toetuse eesmärk on osaliselt hüvitada ebasoodsatest ilmastikutingimustest põhjustatud majandusliku kahju, ühikumääraga 126 eurot/ha hüvitatakse ligikaudu 40% rapsi, rüpsi ja suviodra tulupuudujäägist, kus on juba arvesse võetud põhisissetuleku toetus, seotud toetus ja 20% omavastutus.

Eelnõu § 4 lõike 3 kohaselt toetuse maksimaalne suurus on 42 000 eurot ühe taotleja kohta. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/2220 artikli 6a lõike 6 kohaselt toetuse maksimumsumma ei tohi ületada 42 000 eurot taotleja kohta.

Eelnõu § 4 lõikes 4 sätestatakse, et taotleja ja taotlejaga ühte kontserni kuuluv ettevõtja või konkurentsiseaduse § 2 lõike 4 tähenduses valitseva mõju kaudu üksteisega seotud ettevõtjad saavad kokku toetust taotleda lõikes 3 sätestatud ulatuses. Ühte kontserni kuuluvad ettevõtjad loetakse üheks taotlejaks. Näiteks kui kontserni A (emaettevõtja) kuuluvad ettevõtjad B (tütarettevõtja) ja C (tütarettevõtja). Ettevõtja A (emaettevõtja) ja ettevõtja B (tütarettevõtja) soovivad nimetatud toetust taotleda. Ettevõtja A ja ettevõtja B mõlemad taotleavad toetust 30 000 eurot. Kui ettevõtjale A määrati juba toetust 30 000 euro ulatuses, siis ettevõtjale B saab maksimaalset määrata toetust 12 000 euro ulatuses, sest nad loetakse üheks ettevõtjaks. Samuti kui näiteks ühte kontserni kuuluv üks ettevõtja taotleb abi 21 000 euro ulatuses ja samasse kontserni kuuluv teine ettevõtja taotleb samuti 21 000 eurot, siis täidavad nad maksimaalse 42 000 euro suuruse toetuse nõude, sest selle määruse tähenduses loetakse nad üheks ettevõtjaks, kellele kohaldub maksimaalne 42 000 euro suurune toetus.

Ühte kontserni kuuluvate ettevõtjate osas kohaldatakse äriseadustiku § 6, mille kohaselt, kui üks äriühing on teises äriühingus osanik või aktsionär ning omab seal häälteenamust, nimetatakse osalevat ühingut emaettevõtjaks ja ühingut, kus ta osaleb, tütarettevõtjaks. Emaettevõtja tütarettevõtjaks on ka ühing, kus häälteenamus on teisel tütarettevõtjal või tütarettevõtjatel üksinda või koos emaettevõtjaga. Tütarettevõtjaks on ka ühing, kus teine ühing (emaettevõtja) omab selle osaniku või aktsionärina lepingu alusel või ilma selleta valitsevat mõju. Emaettevõtja koos tütarettevõtjatega moodustab kontserni. Kontsern ei ole piiratud Eesti Vabariigi territooriumiga.

Konkurentsiseaduse § 2 lõike 4 tähenduses valitsevat mõju omavateks ettevõtjateks on tegutsevad ettevõtjad, kellest üks omab teise suhtes konkurentsiseaduse § 2 lõike 4 tähenduses valitsevat mõju. Konkurentsiseaduse § 2 lõike 4 kohaselt on valitsev mõju võimalus ühe või mitme ettevõtja poolt ühiselt või ühe või mitme füüsilise isiku poolt ühiselt teise ettevõtja aktsiate või osade omamise kaudu, tehingu või põhikirja alusel või muul viisil otseselt või kaudselt mõjutada teist ettevõtjat, mis võib seisneda õiguses:

- 1) oluliselt mõjutada teise ettevõtja juhtorganite koosseisu, hääletamist või otsuseid või
- 2) kasutada või käsutada teise ettevõtja kogu vara või olulist osa sellest.

Lõikes 4 sätestatu eesmärk on vältida ebatervet konkurentsikeskkonda ning hajutada toetust ühtlasemalt enama arvu ettevõtjate vahel.

Eelnõu § 4 lõikes 5 sätestatakse selle toetuse kumuleerimine regionaal- ja põllumajandusministri 06.02.2025. a määruse nr 11 „Erakorraline toetus põllumajandustootjatele ebasoodsatest ilmastikutingimustest põhjustatud majandusliku kahju hüvitamiseks 2025. aastal“ alusel antava toetusega.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/2220 artikli 6a lõike 7 kohaselt toetuse andmisel võtavad liikmesriigid arvesse muude riiklike või liidu toetusvahendite või erasektori kavade alusel loodusõnnetuste tagajärgede leevendamiseks antavat toetust, et tagada usaldusväärne finantsjuhtimine kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL, Euratom) 2024/2509 artikliga 33, nagu on kohaldatav, ja suunata toetus samal ajal loodusõnnetustest enim mõjutatud toetusesaajatele.

Võttes arvesse, et ka regionaal- ja põllumajandusministri 06.02.2025. a määruse nr 11 „Erakorraline toetus põllumajandustootjatele ebasoodsatest ilmastikutingimustest põhjustatud majandusliku kahju hüvitamiseks 2025. aastal“ alusel toetatakse rapsi- ja rüpsikasvatajaid, siis käesoleva määruse alusel rapsi või rüpsi toetusõiguslike hektarite arvu kohta antav toetus koos regionaal- ja põllumajandusministri 06.02.2025. a määruse nr 11 „Erakorraline toetus põllumajandustootjatele ebasoodsatest ilmastikutingimustest põhjustatud majandusliku kahju hüvitamiseks 2025. aastal“ alusel rapsi või rüpsi kohta antud toetusega ei tohi ületada 42 000 eurot. See tähendab, et kui taotleja sai määruse „Erakorraline toetus põllumajandustootjatele ebasoodsatest ilmastikutingimustest põhjustatud majandusliku kahju hüvitamiseks 2025. aastal“ alusel toetust üle 42 000 euro, siis selle toetuse raames enam toetust rapsi ja rüpsi kasvupinna kohta ei saa. Küll aga on võimalus taotleda selle toetuse raames toetust suviodralse summas kuni 42 000 eurot.

Eelnõu § 4 lõikes 6 on toodud säte juhuks, kui esitatud nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa ületab toetuse andmiseks ettenähtud vahendeid. Toetuse olemusest tulenevalt on õigustatud toetust anda kõigi nõuetele vastavate taotluste rahuldamiseks, mistõttu eelarve mittejätkumise korral on üheks alternatiiviks hektaripõhise ühikumäära vähendamise mehhanism, mille kohaselt kõik nõuetele vastavad taotlejad saavad toetust, ent vähendatult. Seetõttu vähendab PRIA sellisel juhul kehtestatud ühikumäära nii palju, et kõik taotlejad saaksid toetust maksimaalsel võimalikul määral.

Eelnõu §-s 5 sätestatakse toetuse taotlemise kord ja nõuded taotlusele ehk andmed, mida taotlus peab sisaldama, muu hulgas andmed toetatava tegevuse kohta.

Eelnõu § 5 lõike 1 kohaselt toimub toetuse taotlemine lihtsustatud korras. Selleks teeb PRIA põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri andmete põhjal kindlaks FIE-d ja juriidilised isikud, kes kasvatasid 2024. aastal rapsi, rüpsi või suviotra või kõiki kokku vähemalt viiel hektaril.

Eelnõu § 5 lõike 2 kohaselt PRIA eeltäidab põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registri andmete alusel elektroonilise taotluse ja teeb selle kättesaadavaks PRIA e-teenuse keskkonna kaudu 2025. aasta 30. aprilliks toetuse saamiseks õigustatud isikutele.

Eelnõu § 5 lõikes 3 sätestatakse taotluse sisu. Taotlus sisaldab haldusmenetluse seaduse § 14 lõike 3 punktides 1, 2 ja 4 nimetatud andmeid (taotluse esitaja nimi, taotluse selgelt sõnastatud sisu ja lisaks haldusakti või muu dokumendi kättetoimetamise soovitatavat viisi ning selleks vajalikke kontaktandmeid), taotleja registrikoodi, teave, millises valdkonnas tekkinud kahju hüvitamiseks toetust taotletakse koos toetusõiguslike hektarite arvuga.

Eelnõu § 5 lõike 4 kohaselt on ettevõtjal kohustus kontrollida eeltäidetud taotluses sisalduvate andmete õigsust ja nende ebaõigsuse või puudulikkuse korral PRIA-t teavitama. Kui eeltäidetud taotlus on taotleja poolt kontrollitud, tuleb see edastada PRIA-le elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu etteantud tähtajaks, milleks on 2025. aasta 7. mai.

Eelnõu § 5 lõikes 5 sätestatakse, et eelnõu § 2 lõikes 1 nimetatud toetuse saamise nõuetele vastav taotleja, kelle andmed ei ole põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrist kättesaadavad, koostab ise taotluse ja esitab selle PRIA-le ajavahemikus 16.04–23.04.2025 elektrooniliselt. Taotlus peab lisaks lõikes 3 sätestatud andmetele sisaldama selle katastriüksuse katastritunnust või põllumassiivi tunnust, millel paikneb taotleja põld, millel ta kasvatas 2024. aastal rapsi, rüpsi või suviotra ning selle põllu number ja pindala 0,01 hektari täpsusega, mille kohta ta toetust taotleb, märkides ära iga põllul kasvatatava põllumajanduskultuuri nimetuse ja selle kasvatamise pindala. Võttes arvesse, et taotlejad, kelle andmed ei ole põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrist kättesaadavad, siis nende taotlejate andmeid sisestab PRIA käsitsi ning see eeldab ka nende taotlejate andmete põhjalikumat kontrolli, millest tulenevalt ongi nende taotlejatele sätestatud lühem tähtaeg, kui neile kelle andmed on PRIA-l olemas.

Lõikes 5 nimetatud taotlust oodatakse elektrooniliselt, küll aga mitte PRIA e-teenuse keskkonna kaudu, vaid selleks on PRIA veebilehel kättesaadav soovituslik taotlusvorm. Digitaalselt allkirjastatud taotlusvorm tuleb hiljemalt ajavahemikus 16.04–23.04.2025 saata e-posti aadressile info@pria.ee.

Eelnõu § 6 sätestab taotleja ja taotluse nõuetele vastavuse kontrollimise.

PRIA kontrollib taotluses esitatud andmete õigsust ning taotleja, taotluse ja toetatava tegevuse toetuse saamise nõuetele vastavust. Taotleja ja taotluse nõuetele vastavuse kontrollimisel võib PRIA kasutada erinevaid riiklikke registreid (nt koostöö Maksu- ja Tolliametiga).

Eelnõu §-s 7 sätestatakse taotluse rahuldamine ja toetuse maksmine.

Eelnõu § 7 lõikes 1 sätestatakse, et taotlus on nõuetekohane, kui taotleja, taotlus ja toetatav tegevus vastavad EL-i õigusaktides, ELÜPS-is, arengukavas ja selles määruses sätestatud nõuetele.

Eelnõu § 7 lõikes 2 on sätestatud, et PRIA teeb taotluse rahuldamise otsuse või taotluse rahuldamata jätmise otsuse hiljemalt 30. juuniks 2025. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/2220 artikli 6a lõike 5 kohaselt toetus antakse ühekordse kindlasummalise maksena, mis makstakse välja 31. detsembriks 2025, tuginedes toetusetaotlustele, mille pädev asutus on heaks kiitnud 30. juuniks 2025.

Eelnõu §-s 8 sätestatakse, et määruse alusel esitatud dokumente taotlejale ei tagastata ning nimetatud dokumente säilitab PRIA kuni 2032. aasta 31. detsembrini.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 37 kohaselt teeb komisjon lõppmakse vastavalt vahendite olemasolule pärast maaelu arengu programmi rakendamist käsitleva viimase iga-aastase eduaruande kättesaamist, võttes aluseks kehtiva rahastamiskava, asjaomase maaelu arengu programmi viimase rakendusaasta raamatupidamisaruanded ning asjakohase kontrollimise ja heakskiitmise otsuse. Nimetatud raamatupidamisaruanded esitatakse komisjonile kuue kuu jooksul pärast Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 65 lõikes 2 osutatud kulude rahastamiskõlblikkuse viimast kuupäeva ja vajaduse korral koostoimes üleminekumääruse artikli 2 lõikega 2, ning need hõlmavad makseasutuse kantud kulusid kuni kulude rahastamiskõlblikkuse viimase kuupäevani.

Üleminekumääruse artikli 2 lõike 2 kohaselt on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 65 lõigetes 2 ja 4 sätestatud kulutuste rahastamiskõlblikkuse periood kuni 2025. aasta 31. detsembrini. Liikmesriikide kogemus näitab, et Euroopa Komisjoni viimane

makse tavaliselt hilineb, ja seepärast sätestatakse dokumentide säilitamise lõpptähtpäevana 2032. aasta 31. detsembri, mis peaks sisaldama ka väikese varu. Dokumentide säilitamise kohustus kohaldub toetuse andmisega seotud isikule.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548);
- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1303/2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 320–469);
- 3) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 549–607);
- 4) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/3242, 19. detsember 2024, millega muudetakse määrust (EL) 2020/2220 seoses Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi raames võetavate erimeetmetega loodusõnnetustest mõjutatud liikmesriikidele täiendava abi andmiseks (ELT L, 2024/3242, 23.12.2024);
- 5) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2020/2220, millega kehtestatakse teatavad üleminekusätted Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) ja Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi (EAGF) toetuse kohta 2021. ja 2022. aastal ning muudetakse määrusi (EL) nr 1305/2013, (EL) nr 1306/2013 ning (EL) nr 1307/2013 seoses 2021. ja 2022. aastal eraldatavate vahendite ja nende määruste kohaldamisega ning määrust (EL) nr 1308/2013 seoses 2021. ja 2022. aastal eraldatavate vahendite ja sellise toetuse jaotamisega (ELT L 437, 28.12.2020, lk 1–29).

Eelnõus nimetatud EL-i õigusaktid on kättesaadavad Euroopa Liidu Teataja veebilehel <https://eur-lex.europa.eu>.

4. Määruse mõjud

Toetuse eesmärk on tagada põllumajandusettevõtjate konkurentsivõime ja toimepidevus, hüvitades rapsi-, rüpsi- või suviadrakasvatuse valdkonnas tekkinud kahju, mille põhjustas 2024. aastal toimunud loodusõnnetus.

Määrusel on positiivne mõju, sest see aitab osaliselt hüvitada põllumajandustootjatele loodusõnnetusest põhjustatud majanduslik kahju. Toetust makstakse FIE-le või juriidilisele isikule. Toetuse sihtgruppi kuulub 1705 rapsi-, rüpsi- ja suviadrakasvatajat.

Määruse rakendamiseks vajalikke menetlustoiminguid teeb PRIA, kellel on olemas määruse menetlemiseks vajalik haldussuutlikkus ja tehniline võimekus.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Toetust rahastatakse 100% ulatuses EAFRD-st. Arengukava meetme 23 „Erakorraline ajutine toetus loodusõnnetustest eriti mõjutatud põllumajandustootjatele“ kogueelarve on 13,5 miljonit eurot.

Määruse rakendamisega ei kaasne riigieelarvele lisakulu ega -tulu.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile.

Eelnõu esitatakse arvamuse andmiseks PRIAle.